ΕΟΠΕ HAPSC

ΤΕΥΧΟΣ NO. 4 ΜΑΡΤΙΟΣ 2016 HAPSc € 0.01

ΜΕΛΕΤΗ

ΔΟΚΙΜΙΟ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΜΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ:
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΜΥΝΑ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΔΙΑΡΘΡΩΜΕΝΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

HAPSc Hellenic Association of Political Scientists
Organization in Special Consultative Status with the
Economic and Social Council of the United Nations

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ
(Ε.Ο.Π.Ε.)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΜΥΝΑ
ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΔΙΑΡΘΡΩΜΕΝΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ 2016

Hellenic Association of Political Scientists
Organization in Special Consultative Status with the
Economic and Social Council of the United Nations

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ (Ε.Ο.Π.Ε.)

Συγγραφέας μελέτης: Βασίλειος Γ. Δημητρόπουλος

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΜΥΝΑ
ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΔΙΑΡΘΡΩΜΕΝΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ 2016

Τίτλος: Ευρωπαϊκή Άμυνα - Οι Προοπτικές της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας.
Συγγραφέας: Βασίλειος Γ. Δημητρόπουλος

Ελληνικός Οργανισμός Πολιτικών Επιστημόνων
Αθήνα 2016
Μελέτες Ελληνικού Οργανισμού Πολιτικών Επιστημόνων

© 2016 Ελληνικός Οργανισμός Πολιτικών Επιστημόνων
Χαρ. Τρικούπη 143
11472 Αθήνα Ν. Αττικής
Mail: info@hapsc.org

Σημειώνεται ότι οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται στην παρούσα μελέτη εκφράζουν τον συγγραφέα και δεσμεύουν μόνο αυτόν.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν στη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ 5
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΜΗΝΥΜΑ ΠΡΟΕΔΡΟΥ Ε.Ο.Π.Ε. 6
ΠΡΟΛΟΓΟΣ 7
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ 8
2. Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ Η ΑΜΥΝΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ 10
2.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ 10
2.2. ΚΟΙΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑΣ (ΚΠΑΑ) 13
3. ΜΟΝΙΜΗ ΔΙΑΡΘΡΩΜΕΝΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ (PERMANENT STRUCTURED COOPERATION) 15
3.1. Εισαγωγή 15
3.2. Τι προβλέπει η ΜΔΣ 16
3.3. Οι προοπτικές της ΜΔΣ 18
3.3.1. Κίνητρο 18
3.3.2. Ευελιξία (Flexibility) 21
3.3.3. Pooling and Sharing (P&S) 22
3.3.4. Cost-Effectiveness 23
3.3.5. Σημαντική Στρατιωτική Συμβολή 24
3.3.6. Διαθεσιμότητα Στρατιωτών 24
3.3.7. Αξιολόγηση 24
3.3.8. Πληροφόρηση 25
3.3.9. NATO 25
3.3.10. Άλλες Προοπτικές 26
4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 28
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 30

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
BENELUX	Belgium Netherlands Luxemburg
ΔΕΕ	Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση
EDA	European Defence Agency
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΑΕ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας
ΕΚΑΧ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΠΑΑ	Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας
ΕΠΣ	Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία
ΕΣΑ	Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΚΕΠΠΑ	Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας
ΚΠΑΑ	Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας
ΜΔΣ	Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία
NATO	North Atlantic Treaty Organization
P&S	Pooling and Sharing
R&T	Research and Technology
ΣΕΕ	Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
ΣτΛ	Συνθήκη της Λισσαβώνας
WUDO	Western Union Defence Organization

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΜΗΝΥΜΑ ΠΡΟΕΔΡΟΥ Ε.Ο.Π.Ε.

Η παρούσα μελέτη, δημιούργημα του προέδρου της επιτροπής θεμάτων άμυνας και εξωτερικής πολιτικής του Ε.Ο.Π.Ε., αποτελεί πεδίο προβληματισμού αναφορικά με τις προοπτικές της κοινής ευρωπαϊκής άμυνας, η οποία βρίσκεται – σε σύγκριση με άλλους τομείς– σε μικρότερο βαθμό ολοκλήρωσης. Προτάσσει την ενεργοποίηση ανενεργών προβλέψεων της Συνθήκης της Λισσαβώνας και συγκεκριμένα του μηχανισμού της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας, η οποία μπορεί να αποτελέσει το εφαλτήριο για μια πιο συνεκτική ευρωπαϊκή αμυντική πολιτική σε μια περίοδο που είναι πιο απαραίτητη από ποτέ.

Συμεών Π. Σιδηρόπουλος
Πολιτικός Επιστήμονας – Διεθνολόγος BA, MSc
Υπ. Διδάκτορας Πανεπιστημίου Πειραιώς

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Είναι γεγονός ότι η τρέχουσα περίοδος βρίσκει την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) βαθιά διαιρεμένη. Η μεγαλύτερη μετακίνηση πληθυσμών από τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο −λόγω της έκρυθμης κατάστασης στη Μέση Ανατολή− και η τρομοκρατία, κυρίως με τη μορφή του φονταμενταλισμού, έχουν δημιουργήσει ένα εκρηκτικό μίγμα το οποίο αποσταθεροποιεί τη συνοχή της ΕΕ.

Απόρροια αυτής της δαιδαλώδους κατάστασης, που αποτελεί πρόκληση για την ΕΕ, είναι να παρατηρείται πολυφωνία μεταξύ των κρατών-μελών με τη συζήτηση να επεκτείνεται ακόμα και στην ίδια την ύπαρξη της ΕΕ, η οποία καλείται να δώσει άμεσες λύσεις.

Η παρούσα εργασία επιδιώκει να καταδείξει τις προοπτικές της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας (Permanent Structured Cooperation), ενός μηχανισμού ο οποίος εισήχθη με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας και αποτελεί δυνητικό αμυντικό εργαλείο για την ΕΕ, ως παράγοντα ενίσχυσης της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) και τελικά της συνοχής της ίδιας της ΕΕ.

Μέσα από μια αναδρομή στην πορεία της ευρωπαϊκής άμυνας, προκειμένου να καταδειχθεί η πρόοδος που έχει επιτευχθεί, το παρόν πόνημα εστιάζει στον συγκεκριμένο μηχανισμό και στις προοπτικές του αναφορικά με τη δυνατότητα της ΕΕ να δρα αποτελεσματικά σε περιπτώσεις διαχείρισης κρίσεων.

Για τη χώρα μας, η οποία αποτελεί το νοτιοανατολικό άκρο της ΕΕ, η συγκεκριμένη προβληματική έχει βαρύνουσα σημασία, καθώς βρίσκεται σε μια ζώνη αποσταθεροποίησης και καλείται να διαχειριστεί μια πρωτόγνωρη κατάσταση, ευρισκόμενη σε άσχημη οικονομική συγκυρία και επωμιζόμενη το μεγαλύτερο βάρος, σε κάθε περίπτωση δυσανάλογο σε σχέση με τα άλλα κράτη-μέλη.

Αποτελεί ιστορική ευκαιρία για την ΕΕ να επιδείξει συνοχή και μια συνεκτική εξωτερική και αμυντική πολιτική, ωθώντας το ευρωπαϊκό όραμα ακόμα παραπέρα, σε μεγαλύτερο βαθμό ολοκλήρωσης.

Κηφισιά, Μάρτιος 2016

Βασίλειος Γ. Δημητρόπουλος
MA International Relations and Strategic Studies

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από τη διακήρυξη του Robert Schuman, της 9ης Μαΐου 1950, ημερομηνία που θεωρείται ως το επίσημο έναυσμα της ευρωπαϊκής ενοποιητικής προσπάθειας[1], η ΕΕ έχει περάσει από πολλά στάδια προοδευτικής ανάπτυξης και ολοκλήρωσης του εγχειρήματος αυτού. Από τη Συνθήκη των Παρισίων, το 1951, μέχρι την πρόσφατη Συνθήκη της Λισσαβώνας (ΣτΛ)[2] πολλά έχουν αλλάξει. Η αρχικά ανεπεξέργαστη μορφή συνεργασίας μεταξύ ορισμένων ευρωπαϊκών κρατών, με την ίδρυση των κοινοτήτων ΕΚΑΧ και ΕΚΑΕ, κατέληξε στην ΕΕ των 28, με σταδιακή εκχώρηση όλο και περισσότερων εθνικών αρμοδιοτήτων υπέρ της ΕΕ και με ένα ολοένα αυξανόμενο πλέγμα αλληλεπίδρασης.

Πριν προχωρήσουμε στη μελέτη οποιουδήποτε θέματος, το οποίο άπτεται της ΕΕ, είναι απαραίτητο να διευκρινιστεί η νομική φύση και προσωπικότητά της. Η νομική φύση της ΕΕ ήταν ένα θέμα που απασχόλησε και ακόμα εξακολουθεί να εγείρει διαφωνίες. Αποτελεί διεθνή οργανισμό, ομοσπονδιακό κράτος, ομοσπονδία/συνομοσπονδία κρατών ή αποτελεί μια νέα μορφή πολιτειακής οντότητας[3]; Σαφώς και έχει στοιχεία από κάθε μορφή πολιτειακής οντότητας που αναφέρθηκε προηγουμένως, γεγονός που δυσκολεύει την κατηγοριοποίησή της. Επειδή η συζήτηση είναι ατέρμονη και περνάει ακόμα και σε φιλοσοφικό επίπεδο, οφείλουμε να εστιάσουμε στις κείμενες διατάξεις. Με βάση τη ΣτΛ, η ΕΕ αποτελεί «υπερεθνική νομική οντότητα» (supranational legal entity), στο πλαίσιο της οποίας και βάσει της αρχής της δοτής αρμοδιότητας, τα κράτη μέλη μεταβίβασαν προς αυτήν εθνικές αρμοδιότητες. Από την άλλη, δεν ήταν παρά με την έλευση της ΣτΛ που η ΕΕ απέκτησε ρητά νομική προσωπικότητα[4]. Έτσι κατέστη υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, με ικανότητα προς υπογραφή. Μέχρι πρότινος τις διεθνείς συμφωνίες υπέγραφε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και όχι η ΕΕ.

Συμπερασματικά, η ΕΕ αποτελεί ένα sui generis μόρφωμα, καθώς παρόμοιο προηγούμενο δεν έχει υπάρξει. Επιπλέον, είναι εκτεθειμένη τόσο σε ενδογενείς όσο και σε εξωγενείς παράγοντες, στους οποίους θα πρέπει συνέχεια να προσαρμόζεται, με αποτέλεσμα να αποτελεί ένα ημιτελές και εξελισσόμενο πρόγραμμα[5].

---

[1] Παναγιώτης Κανελλόπουλος, *Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Συνθήκη της Λισσαβώνας*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 7.

[2] Στα ελληνικά έχει χρησιμοποιηθεί με όλες τις δυνατές μορφές, ήτοι Λισσαβώνα, Λισαβώνα, Λισσαβόνα και Λισαβόνα. Εμείς υιοθετούμε την πρώτη, όπως χρησιμοποιείται από το ΥΠ.ΕΞ.

[3] Παναγιώτης Κανελλόπουλος, ό.π., σελ. 86-91.

[4] Άρθρο 47 Σ.Ε.Ε. (για περισσότερα βλ. στο Παναγιώτης Κανελλόπουλος, ό.π., σελ. 91-92).

[5] Francisco Salvador Barroso Cortés, "The Permanent Structured Cooperation (PSC) mechanism as a cornerstone of the «European Security Community»", Conference paper for the 8th Pan-European Conference on International Relations, Poland, 18 – 21 September 2013, σελ. 2.

Παρ' όλα αυτά και, κυρίως, μετά τη ΣτΛ, η οποία υιοθετεί πολλές διατάξεις του μη ψηφισθέντος «ευρωσυντάγματος», η ΕΕ βρίσκεται στην πιο ολοκληρωμένη φάση της, επεκτεινόμενη ακόμα και σε τομείς που παλαιότερα θωρούνταν ταμπού. Ένας από αυτούς είναι και ο τομέας της ασφάλειας και της άμυνας στην Ευρώπη.

Στον τομέα αυτό η υιοθέτηση κοινής πολιτικής μεταξύ των κρατών-μελών υστερεί κατά πολύ της προόδου που έχει επιτευχθεί σε άλλους τομείς, όπως η οικονομία. Δεν μπορούμε, όμως, να παραβλέψουμε πως σημαντικά βήματα έχουν γίνει προς την κατεύθυνση αυτή, η οποία εντάσσεται στην ευρύτερη θεμελιώδη αρχή της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

2. Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ Η ΑΜΥΝΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

2.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Τα σπάργανα της πολιτικής για την ασφάλεια και την άμυνα στην Ευρώπη πρέπει να αναζητηθούν στην περίοδο μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Στα τέλη της δεκαετίας του '40 μια σειρά από πρωτοβουλίες, όπως ήταν η υπογραφή της Συνθήκης των Βρυξελλών, το 1948, μεταξύ των χωρών BENELUX[6], Ηνωμένου Βασιλείου και Γαλλίας, έθεσαν τα θεμέλια για αυξημένη συνεργασία στην Ευρώπη. Την ίδια χρονιά και από τα ίδια μέλη ιδρύθηκε ο στρατιωτικός οργανισμός Western Union Defence Organization (WUDO), πρόδρομος της μετέπειτα ιδρυθείσας Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), με πρόθεση να συνεισφέρει σε θέματα άμυνας και αντίστασης σε επιθετικές ενέργειες. Έτσι, στη Διάσκεψη του Παρισιού, το 1954, με την τροποποιημένη Συνθήκη των Βρυξελλών, ιδρύεται η ΔΕΕ, της οποίας, όμως, η σπουδαιότητα επισκιάστηκε από την ίδρυση του ΝΑΤΟ[7]. Αυτή αποτέλεσε για μεγάλο χρονικό διάστημα τον αμυντικό βραχίονα της ΕΕ, χωρίς θεαματικά αποτελέσματα, λόγω του ότι η ΔΕΕ ήταν ένας δυσκίνητος και «πλαδαρός» οργανισμός, μέχρι την απορρόφησή της από την ΕΕ. Το 1951 είχε προηγηθεί η Συνθήκη των Παρισίων, με την οποία ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) και η οποία τέθηκε σε ισχύ την επόμενη χρονιά. Το 1957, με τη Συνθήκη της Ρώμης, ιδρύονται η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ). Οι δύο τελευταίες Συνθήκες, πέραν των άλλων στόχων, αποσκοπούσαν και στην εδραίωση της ειρήνης, μέσω της πολυμερούς συνεργασίας.

Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία (ΕΠΣ) του 1970, λειτούργησε ως θεμέλιο της μετέπειτα ιδρυθείσας Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ)[8]. Ακόμα και στο πλαίσιο της ΕΠΣ δεν δόθηκε έμφαση στα θέματα ασφάλειας και άμυνας, αλλά αυτά αντιμετωπίζονταν υπο το πρίσμα των οικονομικών τους επιπτώσεων. Μέχρι και τη δεκαετία του '80, από την ίδρυση της ΔΕΕ, «η ύπαρξη και λειτουργία του ΝΑΤΟ και η παρουσία, έστω και σε δεύτερη μοίρα, της ΔΕΕ, φαίνεται ότι κάλυπταν τις ανάγκες –ή τουλάχιστον τις ανησυχίες– των ευρωπαϊκών κρατών»[9]. Η Διακήρυξη της Ρώμης, το 1984, με την οποία επαναδραστηριοποιήθηκε η ΔΕΕ, με συμπληρωματικούς και όχι ανταγωνιστι-

[6] Belgium, Netherlands, Luxembourg.
[7] Ιωάννης Παρίσης, *Η Ευρώπη της Άμυνας*, εκδ. Έκφραση Πολιτισμού, Αθήνα, 2010, σελ. 34.
[8] Αποτέλεσε τον δεύτερο από τους τρείς πυλώνες, οι οποίοι τότε δομούσαν την αρχιτεκτονική της Ε.Ε. (Ιωάννης Παρίσης, *Η Ευρωπαϊκή Αμυντική Ταυτότητα στην Αυγή του 21ου Αιώνα*, εκδ. Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων, Αθήνα, 2000, σελ. 20).
[9] Ιωάννης Παρίσης, *Η Ευρώπη της Άμυνας*, ό.π., σελ. 35.

κούς όρους προς το ΝΑΤΟ, αποτέλεσε σημαντικό βήμα. Οι όροι και τα κριτήρια της ευρωπαϊκής ασφάλειας, με όλα τα συναφή θέματα, υιοθετήθηκαν το 1987 με την Πλατφόρμα της Χάγης. Με τη συνθήκη του Μάαστριχτ, η οποία υπεγράφη το 1992 και τέθηκε σε ισχύ το 1993, έγινε ένα σημαντικότατο βήμα με το οποίο ανατίθενται ρητά αμυντικά θέματα στη ΔΕΕ, με επίσημες αναφορές και στις ίδιες τις διατάξεις. Επόμενος σημαντικός σταθμός η Διακήρυξη του Petersberg, το 1992, με την οποία καθιερώθηκαν οι λεγόμενες αποστολές Petersberg, καθορίστηκαν οι λεπτομέρειες αναφορικά με το καθεστώς συμμετοχής των κρατών μελών και, γενικά, ισχυροποιήθηκε ο ρόλος της ΔΕΕ.

Οι ιστορικές αλλαγές που συντελέστηκαν στον κόσμο με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, είχαν ως απότοκο και τη μεταβολή του ευρωπαϊκού περιβάλλοντος ασφάλειας. Η μη ύπαρξη συνοχής επί θεμάτων εξωτερικής πολιτικής και η υπαρκτή πολυφωνία, αποτυπώθηκε στην αναποτελεσματική στάση της ΕΕ έναντι των βαλκανικών κρίσεων της δεκαετίας του '90. Αποτέλεσμα ήταν τα κράτη της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, λόγω του δημιουργηθέντος «κενού ασφαλείας», να στραφούν προς το ΝΑΤΟ, του οποίου ο ρόλος στα θέματα ασφάλειας και άμυνας στον ευρωπαϊκό χώρο αναβαθμίστηκε.

Στη συνέχεια, η Συνθήκη του Άμστερνταμ, η οποία υπεγράφη το 1997 και τέθηκε σε ισχύ το 1999, τροποποίησε και συμπλήρωσε τις μέχρι τότε ισχύουσες Συνθήκες, των διατάξεων περί ΚΕΠΠΑ περιλαμβανομένων[10]. Με τη διακήρυξη του Saint Malo, το 1998, η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο τόνισαν την ανάγκη για στενότερη συνεργασία στον τομέα της άμυνας, με προοδευτική διαμόρφωση μιας κοινής αμυντικής πολιτικής στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ και άμεση εφαρμογή των σχετικών διατάξεων της Συνθήκης του Άμστερνταμ. Επιπλέον, οι δυο αυτές χώρες συστηματικά ενθάρρυναν τα άλλα κράτη-μέλη, προκειμένου να καταστούν πιο ενεργοί παίκτες στον αμυντικό τομέα[11]. Επόμενος σημαντικός σταθμός είναι η Συνθήκη της Νίκαιας, που υπεγράφη το 2001 και τέθηκε σε ισχύ το 2003, η οποία τροποποίησε τις Συνθήκες Μάαστριχτ και Ρώμης. Ουσιαστικά, μεταρρύθμισε την θεσμική δομή της ΕΕ για να προσαρμοσθεί στην προς ανατολάς διεύρυνσή της.

Το Saint Malo ακολούθησαν πολυάριθμα ευρωπαϊκά Συμβούλια Κορυφής, όπου καθορίστηκαν τα στρατιωτικά και πολιτικά προαπαιτούμενα που ήταν απαραίτητα για την εκπλήρωση των αποστολών του Petersberg. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στην Κολονία (1999), η οποία έθεσε τα θεμέλια της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ), στο Ελσίνκι (1999), η οποία εισήγαγε τους «Πρωταρχικούς

[10] Παναγιώτης Κανελλόπουλος, ό.π., σελ. 75· Ιωάννης Παρίσης, ό.π., σελ. 38.
[11] Clara Marina O'Donell, "Britain and France Should not Give Up on EU Defence co-operation", Centre for European Reform, Policy Brief, UK, October 2011, σελ. 1.

Στόχους του 2003» (Headline Goal 2003) και στη Santa Maria da Feira (2000), η οποία προσδιόρισε κάποιους πολιτικούς τομείς προτεραιότητας.

Το 2003 συναντάμε τις πρώτες αποστολές της ΕΠΑΑ, οι οποίες της προσέδωσαν επιχειρησιακή διάσταση και αφορούν, κυρίως, στη διαχείριση κρίσεων[12]. Η διαφωνία των κρατών-μελών για τον πόλεμο του Ιράκ ανέδειξε, για άλλη μια φορά, την πολυφωνία και την έλλειψη κοινής στρατηγικής της ΕΕ. Έτσι, η ανάγκη αποφυγής των διαιρέσεων στο εσωτερικό της, καθώς και η εσωτερική κρίση που προκλήθηκε από τον πόλεμο στο Ιράκ, την ώθησαν στην παρουσίαση της πρώτης Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας (ΕΣΑ), το 2003, η οποία προέβαλε τις βασικές προκλήσεις και απειλές που αντιμετωπίζει η ΕΕ[13].

Με την έναρξη της ισχύος της ΣτΛ, το 2009, η ΕΠΑΑ μετονομάστηκε σε Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) και καθιερώθηκε ο θεσμός του Ύπατου Εκπροσώπου της ΕΕ για τις εξωτερικές υποθέσεις και την πολιτική ασφάλειας. Έτσι, συγχωνεύονται οι θέσεις του Ύπατου Εκπροσώπου της ΚΕΠΠΑ και του Επιτρόπου εξωτερικών υποθέσεων, συμβολίζοντας, έτσι, την εξάλειψη της προηγούμενης δομής των πυλώνων[14].

Επιπλέον, η ΣτΛ επεξέτεινε τις αποστολές Petersberg που πλέον περιλαμβάνουν κοινές δράσεις αφοπλισμού, ανθρωπιστικές και διασωστικές δράσεις, αποστολές για την παροχή συμβουλών και συνδρομής σε στρατιωτικά θέματα, δράσεις πρόληψης συγκρούσεων και διατήρησης ειρήνης, αποστολές μάχιμων μονάδων για τη διαχείριση κρίσεων, που περιλαμβάνει και την αποκατάσταση της ειρήνης και επιχειρήσεις σταθεροποίησης στο τέλος μιας σύγκρουσης. Αυτές οι δράσεις ενδέχεται να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, περιλαμβανομένης της υποστήριξης τρίτων κρατών στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας στην επικράτειά τους. Τέλος, η ΣτΛ αποτυπώνει την πολιτική και στρατιωτική αλληλεγγύη μεταξύ των μελών της ΕΕ, μέσω της συμπερίληψης της ρήτρας αμοιβαίας συνδρομής και της ρήτρας αλληλεγγύης[15].

[12] Για περισσότερα βλ. Antonio Missiroli et al., *EU Security and Defence Policy: The First Five Years (1999-2004)*, εκδ. Institute for Security Studies, Paris, 2004, σελ. 58· Sven Biscop et al., *Handbook on CSDP: The Common Security and Defence Policy of the European Union*, Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, Austria, 2010, σελ. 12.
[13] Για περισσότερα σχετικά με την Ε.Σ.Α. βλ. Sven Biscop et al., ό.π., σελ. 16-23· Ιωάννης Παρίσης, ό.π., σελ. 52-54.
[14] Sven Biscop et al., ό.π., σελ. 12-13.
[15] Sven Biscop et al., ό.π., σελ. 13.

2.2. ΚΟΙΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑΣ (ΚΠΑΑ)

Με τη ΣτΛ, όπως προαναφέρθηκε στη σύντομη ιστορική αναδρομή, η ΕΠΑΑ μετονομάζεται σε ΚΠΑΑ. Μαζί με την αλλαγή της ονομασίας, όμως, αυτή «καθορίζεται με μεγαλύτερη σαφήνεια, διευρύνεται ως προς τις αποστολές, αποκτά σαφέστερη προοπτική να οδηγήσει στην κοινή άμυνα και προβλέπονται τα αφορώντα στην απόκτηση από την Ένωση, στρατιωτικών δυνατοτήτων»[16]. Τα άρθρα 42 έως 46, τα οποία περιλαμβάνονται στο Τμήμα 2, του Κεφαλαίου 2, του Τίτλου V της ΣΕΕ, όπως αυτή αποδίδεται μετά τη μεταρρυθμιστική ΣτΛ, προβλέπουν τις σχετικές με τη λειτουργία της ΚΠΑΑ διατάξεις.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι «η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας»[17]. Με άλλα λόγια, η ΚΠΑΑ αποτελεί τον επιχειρησιακό βραχίονα της ΚΕΠΠΑ και ως απώτερο στόχο έχει τον προοδευτικό προσδιορισμό μιας κοινής ευρωπαϊκής άμυνας. Πολύ φιλόδοξος στόχος, αν αναλογιστεί κανείς το πλέγμα των θεσμικών και πρακτικών παραγόντων που εμφιλοχωρούν, με κύριο αναστολτικό παράγοντα το γεγονός ότι η άμυνα αντιμετωπίζεται από τα κράτη –για ευνόητους λόγους– με εθνικούς παρά κοινοτικούς όρους, αλλά δεν μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός ότι γίνεται ένα βήμα παραπέρα. Κατ' αντιστοιχία, κανείς από τους οραματιστές της ευρωπαϊκής ενοποίησης δεν μπορούσε να φανταστεί την πρόοδο που συντελέστηκε στους άλλους τομείς, ορισμένοι από τους οποίους, όπως η οικονομία, έχουν φτάσει σε εξαιρετικά προχωρημένο στάδιο.

Μέσα από τις διατάξεις για την ΚΕΠΠΑ, κάποιοι τομείς διευρύνονται και νέοι εγκαινιάζονται. Είναι σημαντικό να αναφερθούν οι εξής:

- Διευρύνονται οι αποστολές που διεξάγονται στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ (Petersberg).
- Επεκτείνονται και επεξηγούνται περαιτέρω οι αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας.
- Προβλέπεται για πρώτη φορά η Ρήτρα Αμοιβαίας Άμυνας.
- Εισάγεται η έννοια της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας.

Μολονότι όλες οι προβλέψεις είναι πολύ σημαντικές για το αμυντικό μέλλον της ΕΕ, εντούτοις, ενώ οι τρείς πρώτες είναι πιο περιχαρακωμένες και ξεκάθαρες, η ΜΔΣ έχει εγείρει μια σειρά συζητήσεων αναφορικά με το πώς αυτή μπορεί να υλοποιηθεί και ποια είναι η προστιθέμενη αξία από την εφαρμογή

[16] Ιωάννης Παρίσης, ό.π., σελ. 48.
[17] Άρθρο 42, Σ.Ε.Ε.

της. Στο επόμενο κεφάλαιο θα εξετάσουμε την ΜΔΣ και τις προοπτικές της, αναφορικά με το μέλλον της ευρωπαϊκής κοινότητας ασφάλειας.

3. ΜΟΝΙΜΗ ΔΙΑΡΘΡΩΜΕΝΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ (PERMANENT STRUCTURED COOPERATION)

3.1. Εισαγωγή

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου σηματοδότησε την αρχή του τέλους της βασισμένης στα έθνη-κράτη διεθνούς τάξης. Το νέο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, πέρα από όλες τις άλλες συνέπειες που έχει επιφέρει στην καθημερινή ζωή του ανθρώπου, έχει επηρεάσει καταλυτικά και τον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας. Ζούμε, πλέον, σε έναν κόσμο όπου, πέραν τον κρατικών δρώντων, έχει αυξηθεί κατακόρυφα η βαρύτητα των μη κρατικών δρώντων στην παραγωγή απειλών. Με άλλα λόγια, οι κίνδυνοι και οι απειλές είναι περισσότερες, πιο πολύπλοκες και πιο επικίνδυνες, με σημαντικότερη ασύμμετρη απειλή την τρομοκρατία. Όλοι αυτοί οι παράγοντες δημιουργούν διεθνή ανασφάλεια και αστάθεια.

Ενώ η σύνθετη διακρατική αλληλεξάρτηση έχει προχωρήσει σε μεγάλο βαθμό, ιδιαίτερα σε τομείς όπως η οικονομία, δεν μπορούμε να πούμε το ίδιο για το θέμα της ασφάλειας και της άμυνας. Αυτό οφείλεται στην παραδοσιακή αντίληψη της εθνικής ασφάλειας ως τον ακρογωνιαίο λίθο της εθνικής κυριαρχίας[18]. Οι διακρατικές απειλές, όμως, έχουν επισκιάσει τον κεντρικό ρόλο των κρατών στην αντιμετώπισή τους, με αποτέλεσμα αυτά να καλούνται να επαναπροσδιορίσουν την προσέγγιση του θέματος. Εκ των πραγμάτων, απειλές όπως η τρομοκρατία απαιτούν διακρατική συνεργασία. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των τρομοκρατικών χτυπημάτων του Ισλαμικού Κράτους, του οποίου διακηρυγμένος εχθρός είναι γενικώς η Δύση.

Το κλειδί για την επιτυχία της ευρωπαϊκής άμυνας είναι η στενότερη συνεργασία των κρατών-μελών. Η πίεση των ΗΠΑ προς την ΕΕ, προκειμένου αυτή να καταστεί ισχυρός πόλος ασφάλειας, με απώτερο στόχο τη σταδιακή απαγκίστρωσή της από το ΝΑΤΟ, στο οποίο ακόμα βασίζεται, συμβάλλει προς αυτήν την κατεύθυνση.

Όπως περιγράψαμε προηγουμένως, σημαντικά βήματα έχουν γίνει, αλλά «αν η ΕΕ είναι έτοιμη να μοιραστεί την ευθύνη της παγκόσμιας ασφάλειας και της οικοδόμησης ενός καλύτερου κόσμου, όπως η ΕΣΑ αναφέρει, είναι προφανές ότι η ΚΠΑΑ πρέπει να ενδυναμωθεί»[19]. Η ικανότητα ανάπτυξης (deployability)

[18] Francisco Salvador Barroso Cortés, ό.π., σελ. 3.

[19] Sven Biscop, Jo Coelmont, "Permanent Structured Cooperation in Defence: Building Effective European Armed Forces", Bruges Political Research Papers, No. 15, Brussels, September 2010, σελ. 3.

της ΕΕ, της οποίας τα αθροιστικά στρατεύματα ανέρχονται σε περίπου 1,8 έως 2 εκατομμύρια στρατιωτών, είναι μόλις 4%, χωρίς να απουσιάζουν προβλήματα δυνατοτήτων. Οι υπάρχοντες μηχανισμοί φαίνεται πως έχουν φτάσει σε τέλμα, χωρίς περαιτέρω προστιθέμενη αξία. Αν συνυπολογίσουμε την οικονομική κρίση που μαστίζει την ΕΕ, γίνεται αμέσως αντιληπτή η επιτακτική ανάγκη για λήψη μέτρων. Η δημοσιονομική κρίση πρέπει να αποτελέσει εφαλτήριο για πιο αποτελεσματικές στρατιωτικές δυνατότητες. Θα πρέπει, επομένως, να δοθεί νέα ώθηση στην ΚΠΑΑ.

Η ΣτΛ, πέρα από τις άλλες προσθήκες που αναφέρθηκαν προηγουμένως, εισάγει ένα νέο μηχανισμό· τη ΜΔΣ. Οι διατάξεις για τη ΜΔΣ, λόγω των προαπαιτούμενων που έχουν τεθεί, χαρακτηρίζονται ως φιλόδοξες. Ίσως σ' αυτό να οφείλεται το γεγονός ότι δεν έχει προχωρήσει όσο θα μπορούσε. Είναι απαραίτητο, επομένως, να αναφερθούμε στο τι προβλέπει αυτός ο μηχανισμός.

3.2. Τι προβλέπει η ΜΔΣ

Αρχικά να αναφερθεί ότι το θέμα διέπεται από τα άρθρα 42 και 46 της ΣΕΕ, αλλά και από το Πρωτόκολλο για τη ΜΔΣ, το οποίο είναι προσαρτημένο στη ΣτΛ. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, «τα κράτη μέλη που πληρούν υψηλότερα κριτήρια στρατιωτικών δυνατοτήτων και έχουν αναλάβει δεσμευτικότερες υποχρεώσεις στον τομέα αυτό, εν όψει των πλέον απαιτητικών αποστολών, θεσμοθετούν ΜΔΣ στο πλαίσιο της Ένωσης»[20]. Το πρωτόκολλο θέτει δυο στόχους για τα συμμετέχοντα κράτη-μέλη:

- Την παροχή ή την συμβολή σε ένα Battle Group, με τις λεπτομέρειες που αναφέρονται στο εδάφιο β' του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου.
- Να προβούν σε πιο εντατική ανάπτυξη των αμυντικών τους ικανοτήτων.

Για να επιτευχθούν οι προαναφερθέντες στόχοι, όπως ορίζει το άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου, θα πρέπει τα κράτη-μέλη:

- ✓ Να συμφωνούν με τους στόχους που τίθενται, αναφορικά με το επίπεδο των αμυντικών δαπανών για αμυντικούς εξοπλισμούς.
- ✓ Να ευθυγραμμίσουν τους στρατιωτικούς τους μηχανισμούς, μέσω της εναρμόνισης των στρατιωτικών αναγκών, της συγκέντρωσης (pooling) και, όπου είναι απαραίτητο, της ειδίκευσης.

[20] Άρθρο 42, παρ. 6 Σ.Ε.Ε.

- ✓ Να ενισχύσουν τη διαθεσιμότητα, τη διαλειτουργικότητα, την ευελιξία και την ικανότητα ανάπτυξης των δυνάμεών τους, μέσω του καθορισμού κοινών στόχων αναφορικά με τη δέσμευση των δυνάμεων.
- ✓ Να αντιμετωπίσουν τις ελλείψεις, οι οποίες διαπιστώνονται από τον Μηχανισμό Ανάπτυξης Δυνατοτήτων (Capability Development Mechanism), μέσω πολυεθνικών προσεγγίσεων.
- ✓ Να συμμετέχουν, όπου είναι απαραίτητο, σε εξοπλιστικά προγράμματα, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (European Defence Agency).

Είναι γεγονός ότι κάθε κράτος-μέλος έχει τη δική του προσέγγιση στα θέματα ασφάλειας και άμυνας. Επομένως, έχει τη δική του οπτική για τον τρόπο ανάπτυξης των δυνατοτήτων που είναι αναγκαίες για την ισχυροποίηση της ΚΠΑΑ, αλλά και τη δική του βούληση για συμμετοχή στις επιχειρήσεις[21]. Συνεπώς, ένας μηχανισμός όπως η ΜΔΣ, μέσω του οποίου μπορούν να δημιουργηθούν ομάδες προθύμων και ικανών χωρών, οδηγεί στη δημιουργία μιας «αμυντικής ευρωζώνης»[22]. Όπως στην ευρωζώνη τέθηκαν κριτήρια εισδοχής και συμμετείχαν όσοι επιθυμούσαν και πληρούσαν τα τεθέντα κριτήρια, έτσι και στη ΜΔΣ υπάρχουν κριτήρια και συμμετέχει όποιος τα πληροί και το επιθυμεί. Η άλλη πλευρά του νομίσματος είναι ότι ορισμένες χώρες θα μείνουν εκτός, είτε διότι αυτό επιθυμούν, είτε διότι δεν πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ο μηχανισμός της ΜΔΣ αναπτύσσεται εν μέσω της διαδικασίας της περιφερειακής ολοκλήρωσης, η οποία ενισχύει κάθε μορφή συνεργασίας. Τα κράτη-μέλη μπορεί να φαίνονται μη συνεργάσιμα, όσον αφορά στη διαδικασία ολοκλήρωσης σε θέματα ασφάλειας και άμυνας, αλλά δεσμεύονται να συνεργαστούν από ανάγκη, καθώς έτσι μειώνουν τα αμυντικά τους έξοδα[23]. Το πρόβλημα, επομένως, είναι ότι αυτή η δέσμευση, πέραν των όποιων άλλων προκλήσεων αντιμετωπίζει, πρέπει να προσαρμοστεί και στους περιορισμούς της τρέχουσας οικονομικής κρίσης. Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι η ανάπτυξη της ΚΠΑΑ μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από το στοιχείο της ευελιξίας, η οποία αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της ΜΔΣ. Ποιες είναι, όμως, οι προοπτικές αυτού του μηχανισμού με την έννοια της περαιτέρω ανάπτυξης της ΚΠΑΑ;

[21] Ιωάννης Παρίσης, ό.π., σελ. 65.
[22] Van Eekelen, Sebastian Kurpas, "The Evolution of Flexible Integration in European Defence Policy: Is Permanent Structured Cooperation a Leap Forward for the Common Security and Defence Policy?", CEPS Working Document, No. 296, 2008, σελ. 4.
[23] Francisco Salvador Barroso Cortés, ό.π., σελ. 5.

3.3. Οι προοπτικές της ΜΔΣ

3.3.1. Κίνητρο

Όπως έχει ήδη γίνει αντιληπτό, τα προσκόμματα στο δρόμο της ευρωπαϊκής αμυντικής ολοκλήρωσης είναι, εν πολλοίς, γνωστά και κατανοητά. Απουσιάζει αυτή η σπίθα, η οποία θα οδηγήσει σε μια ταχεία «ανάφλεξη». Όπως κάθε νεότευκτος οργανισμός, έτσι και η ΜΔΣ έχει τις προοπτικές να αποτελέσει το κίνητρο προς μια «αμυντική ευρωζώνη». Το ερώτημα είναι αν θα καταφέρει να πείσει τα κράτη-μέλη. Η εμπειρία της ευρωζώνης μπορεί να μας διδάξει. Αρχικά, συμμετείχαν τα κράτη-μέλη που είχαν ισχυρή οικονομία και που, σε κάθε περίπτωση, πληρούσαν τις τεθείσες προϋποθέσεις. Από τα κράτη-μέλη που δεν συμμετείχαν, άλλα δεν πληρούσαν τα τεθέντα κριτήρια, ενώ άλλα, καίτοι ισχυρά οικονομικά, δίσταζαν να εισέλθουν στην ευρωζώνη και τήρησαν στάση αναμονής. Μετά, όμως, από μια περίοδο επιτυχημένης εφαρμογής και αφού ο μηχανισμός «δοκιμάστηκε», πολλά κράτη ακολούθησαν το παράδειγμα των πρώτων.

Εάν τα ισχυρά κράτη-μέλη κάνουν την αρχή, όπως έχει υποστηριχθεί από πολλούς, θα ακολουθήσουν και μιμητές[24]. Το κύρος, η πολιτική ισχύς και η βαρύτητα που αποκτά ένα κράτος με τη συμμετοχή του σε έναν θεσμό, το ωθούν να επιδιώξει να «είναι μέσα»[25]. Έτσι βελτιώνει την εικόνα του, καθώς εκλαμβάνεται από τα άλλα μέλη ως εποικοδομητικός εταίρος, ο οποίος έχει συμβολή στην περιφερειακή ολοκλήρωση[26]. Επιπλέον, η ακτινοβολία που αποκτά του παρέχει τη δυνατότητα προβολής «ήπιας ισχύος»[27].

Όπως προαναφέρθηκε, η συνεργασία των πιο ισχυρών κρατών, στο πλαίσιο της ΜΔΣ, έχει ήδη προταθεί. Συγκεκριμένα, αναφέρεται πως μια ενδεχόμενη συνεργασία των «big six», ήτοι Γαλλία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ισπανία, Ιταλία και Πολωνία, θα επιτύχει, ενδεχομένως, μεγαλύτερη ολοκλήρωση του θεσμού και πιο γρήγορα αποτελέσματα[28]. Αυτά τα αποτελέσματα θα προσελκύσουν και τα υπόλοιπα κράτη-μέλη, τα οποία, ανά πάσα στιγμή, μπορούν να εισέλθουν με την προβλεπόμενη διαδικασία. Επιπλέον, ο Pierre Lellouche, πρώην

[24] Clara Marina O'Donell, ό.π., σελ. 2.
[25] Sven Biscop, "From ESDP to CSDP: The Search for Added Value through Permanent Structured Cooperation", Conference Paper, Edinburgh, 1-3 September 2008, σελ 16.
[26] Francisco Salvador Barroso Cortés, ό.π., σελ. 15.
[27] Για περισσότερα αναφορικά με την ήπια ισχύ βλ. Joseph Nye, *Ήπια Ισχύς: Το μέσο επιτυχίας στην παγκόσμια πολιτική*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2005.
[28] Sven Biscop, "Permanent Structured Cooperation and the Future of ESDP", Egmont Paper, No. 20, Brussels, April 2008, σελ. 6· Lucia Kubosova, "France to Push for Intervention Force Created by EU Big Six" στο EU Observer, 15 Φεβρουαρίου 2008 (http://goo.gl/VkIGhM).

μέλος του γαλλικού κοινοβουλίου, επεξέτεινε την πρόταση των «big six», προτείνοντας οκτώ κριτήρια εισδοχής. Πιο συγκεκριμένα[29]:

- Για την έναρξη της ΜΔΣ, υποχρεωτική συμμετοχή των «big six», οι οποίοι θα αποτελέσουν τον αναγκαίο σκληρό πυρήνα και θα προσδώσουν αξιοπιστία στον μηχανισμό.
- Τα συμμετέχοντα κράτη-μέλη θα πρέπει να διαθέτουν τουλάχιστον το 2% του ΑΕΠ τους στην άμυνα.
- Οι συμμετέχοντες θα πρέπει να εγκαταλείψουν την τρέχουσα πολιτική που εξαιρεί από την κοινή αγορά τους αμυντικούς εξοπλισμούς.
- Θα πρέπει τα μέλη να συμφωνήσουν στη δημιουργία δύναμης επέμβασης, υπο κοινή διοίκηση, αποτελούμενη από 60.000 στρατιώτες και συγκεκριμένα 10.000 από κάθε έναν από τους «big six».
- Εξευρωπαϊσμό των ξένων στρατιωτικών τους βάσεων.
- Κοινά προγράμματα υποδομής για σημαντικά θέματα (επικοινωνία, πληροφορίες, αντιπυραυλική άμυνα κ.α.).
- Κοινό σχέδιο για την προστασία του πληθυσμού σε περίπτωση τρομοκρατικής επίθεσης με μη συμβατικά όπλα (χημικά κ.α.).
- Συμφωνία για κοινό ευρωπαϊκό αφοπλισμό και πολιτική ελέγχου των εξοπλισμών, των πυρηνικών όπλων περιλαμβανομένων.

Το πρώτο κριτήριο είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την επιτυχή έναρξη του μηχανισμού και την επακόλουθη συμμετοχή των υπολοίπων. Θα πρέπει, όμως, να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στα επίσημα κριτήρια εισόδου στον μηχανισμό.

Μια ελιτίστικη προσέγγιση του θέματος, που θα οδηγήσει σε μια ομάδα «avant-garde», μπορεί να έχει διαιρετικές επιπτώσεις, γεγονός που στρέφεται κατά του ίδιου του πνεύματος του ευρωπαϊκού σχεδίου. Επομένως, τα όποια οφέλη μιας «avant-garde» ομάδας στον μηχανισμό, θα επισκιάζονταν από τις πολιτικές επιπτώσεις. Κάθε μορφή συνεργασίας εγείρει θέματα συνοχής και αλληλεγγύης στο ευρύτερο πλαίσιο της ΕΕ. Επομένως, για να αποφευχθούν οι διαιρετικές τομές, θα πρέπει ο μηχανισμός να είναι περιεκτικός / χωρίς αποκλεισμούς (inclusive). Η καλύτερη ΜΔΣ είναι αυτή των 28 μελών. Όσο πιο πολλά τα κράτη-μέλη που συμμετέχουν, τόσο μεγαλύτερη η προστιθέμενη αξία, λόγω περισσότερων συνεργειών και αποτελεσμάτων κλίμακας[30]. Θα πρέπει, επομένως, ο μηχανισμός να μην επιφέρει αποκλεισμούς (exclusiveness).

[29] Pierre Lellouche, "8 Propositions pour Donner a l'Union une Defense Commune", στο Le Figaro, 31 Ιανουαρίου 2008 (http://goo.gl/puYNYr).
[30] Sven Biscop, "From ESDP to CSDP: The Search for Added Value through Permanent Structured Cooperation", σελ. 2· Francisco Salvador Barroso Cortés, ό.π., σελ. 10.

Η περιεκτικότητα (inclusiveness), όμως, περιέχει ένα ρίσκο. Δεν θα πρέπει, για χάρη της συμμετοχής όσων περισσότερων γίνεται, να θέσει τον πήχη συμμετοχής πολύ χαμηλά. Αν ο καθένας συμμετέχει στη ΜΔΣ με βάση τις τρέχουσες δυνατότητές του, χωρίς να υποχρεώνεται να τις βελτιώνει σταδιακά, τότε ο μηχανισμός δεν εξυπηρετεί κανέναν σκοπό[31]. Η πρόκληση, επομένως, είναι να συμβιβάσει την περιεκτικότητα (inclusiveness) και τη δέσμευση για βελτίωση. Με άλλα λόγια, το κάθε κράτος-μέλος θα πρέπει να μπορεί να συμμετέχει με τα δικά του μέσα, αλλά με παράλληλη δέσμευση για βελτίωση των δυνατοτήτων του.

Για τον λόγο αυτό θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στα κριτήρια συμμετοχής τα οποία θα πρέπει να είναι ρεαλιστικά. Πιο συγκεκριμένα[32]:

- Κριτήρια με βάση τον προϋπολογισμό θα είναι είτε ανέφικτα, είτε χωρίς ουσιαστικά αποτελέσματα. Για παράδειγμα, η απαίτηση 2% αμυντικών δαπανών επί του ΑΕΠ, δίνει το εισιτήριο εισόδου σε λίγες μόνο χώρες και είναι αβέβαιο αν κάποιες θα καταφέρουν ποτέ να το επιτύχουν. Μπορεί, εναλλακτικά, να γίνει μια εξισορρόπηση των δαπανών μεταξύ κόστους προσωπικού, επιχειρησιακού και έρευνας, εντός του τρέχοντος προϋπολογισμού.
- Τα κριτήρια έχουν περιορισμένες πιθανότητες να επιφέρουν απτά αποτελέσματα σε εύλογο χρόνο (π.χ. 40% ικανότητα ανάπτυξης και 8% βιωσιμότητα, ανά πάσα στιγμή).
- Δεν είναι ρεαλιστικό να απαιτείται από τα κράτη-μέλη να πληρούν όλες τις προϋποθέσεις τη στιγμή της εισόδου τους. Με την ίδια λογική, πολλά κράτη-μέλη της ευρωζώνης δεν θα μπορούσαν να εισέλθουν στο κοινό νόμισμα.

Τα κριτήρια θα πρέπει να είναι μετρήσιμα και επαληθεύσιμα και, αν θέλουμε να είναι εφικτά από τα περισσότερα κράτη-μέλη, θα πρέπει[33]:

- ✓ Να στοχεύουν σε ακριβείς ποιοτικούς στόχους.
- ✓ Να εφαρμόζονται στις συγκεκριμένες δυνατότητες για τις οποίες κάθε κράτος-μέλος αναλαμβάνει δεσμεύσεις στο πλαίσιο της ΜΔΣ και στους στόχους που το ίδιο θέτει για τον εαυτό του, αντί για το σύνολο των δυνάμεών του.
- ✓ Θα πρέπει να είναι δεσμεύσεις προσανατολισμένες στο αποτέλεσμα, για να υλοποιηθούν σε ένα συμπεφωνημένο χρονοδιάγραμμα.

[31] Sven Biscop, "Permanent Structured Cooperation: Building Effective European Armed Forces", Conference Paper, Boston, 3-5 March 2011, σελ 6.
[32] Sven Biscop, "Permanent Structured Cooperation and the Future of ESDP", ό.π., σελ 7.
[33] Sven Biscop, "Permanent Structured Cooperation and the Future of ESDP", ό.π., σελ. 7-8.

Περαιτέρω, τα κριτήρια πρέπει να είναι ειδικά και όχι γενικά, με την έννοια ότι θα μπορούν να εφαρμόζονται σε κάθε σχεδιασμένη συνεισφορά, επιτρέποντας σε κάθε κράτος-μέλος να συμβάλλει με βάση τις δυνατότητές του. Τέτοια κριτήρια μπορεί να περιλαμβάνουν[34]:

- Ικανότητα ανάπτυξης και βιωσιμότητα.
- Διαλειτουργικότητα.
- Επενδύσεις σε αμυντικό εξοπλισμό.

Επιπλέον, τα κριτήρια δεν θα πρέπει να είναι πολύ απαιτητικά και για δύο ακόμα λόγους. Πρώτον, διότι όλο το βάρος θα πέσει στις μεγάλες δυνάμεις και, δεύτερον, διότι θα πρέπει να αναμένουμε αντιπαραγωγικά αποτελέσματα σε μια τέτοια περίπτωση.

Θα πρέπει, τελικά, ο μηχανισμός να διαπνέεται από περιεκτικότητα (inclusiveness), με αποφυγή θέσπισης χαμηλών ή πολύ υψηλών κριτηρίων συμμετοχής. Η πρόκληση είναι να αποφευχθεί η διαίρεση και να αυξηθεί η αλληλεγγύη και η συνοχή, ενώ ο στόχος είναι η δημιουργία μιας πραγματιστικής και αποδοτικής διαδικασίας, ελκυστικής σε όλους.

3.3.2. Ευελιξία (Flexibility)

Κάθε μορφή συνεργασίας μεταξύ ενός περιορισμένου αριθμού μελών εγείρει θέματα συνοχής και αλληλεγγύης[35]. Συνεπώς, θα πρέπει να βρεθεί η χρυσή τομή μεταξύ αλληλεγγύης και αποτελεσματικότητας. Αυτό, εάν θέλουμε μια δράση να έχει προοπτικές, συμβαίνει μέσω της ευελιξίας. Όσοι δεν θέλουν ή δεν μπορούν, μένουν πίσω. Από την άλλη, όσοι επιθυμούν να προχωρήσουν δεν εμποδίζονται από τους υπόλοιπους[36]. Στο σημείο αυτό χρήσιμη είναι και η «εποικοδομητική αποχή», μέσω της οποίας δεν «μπλοκάρεται» η βούληση ενός υποσυνόλου κρατών να προχωρήσουν σε ΜΔΣ, η οποία χαρακτηρίστηκε και ως «πρακτορείο γάμου» για όσους επιζητούν τη συνεργασία[37]. Μέσω της ευελιξίας μπορούμε να ελπίζουμε σε προοπτικές ανάπτυξης της ΚΠΑΑ.

Στο πλαίσιο της ΕΕ, διαφορετικές ομάδες κρατών έχουν διαφορετικά συμφέροντα, τα οποία συναρτώνται και με την γεωγραφική τους θέση. Για παρά-

[34] Sven Biscop, "From ESDP to CSDP: The Search for Added Value through Permanent Structured Cooperation", ό.π., σελ. 7.
[35] Van Eekelen, Sebastian Kurpas, ό.π., σελ. 2.
[36] Sven Biscop, "E Pluribus Unum? Military Integration in the European Union", Egmont Paper, No. 7, Brussels, June 2005, σελ. 27.
[37] Sven Biscop, Jo Coelmont, "Permanent Structured Cooperation in Defence: Building Effective European Armed Forces", ό.π., σελ. 10.

δειγμα, οι Βαλτικές χώρες έχουν προβλήματα σχετικά με την κυβερνοασφάλεια, ενώ οι χώρες του νότου με την μετανάστευση. Για παράδειγμα η Ελλάδα, κυρίως, αλλά και η Ιταλία, δέχονται τον μεγαλύτερο όγκο μεταναστών, με αποτέλεσμα το ενδιαφέρον τους για το θέμα να είναι μεγαλύτερο από άλλες χώρες. Έτσι, επιμέρους ομάδες κρατών μπορούν να δημιουργήσουν ΜΔΣ προς κοινή επίλυση των προβλημάτων τους.

3.3.3. Pooling and Sharing (P&S)[38]

Μια άλλη εξαιρετικά χρήσιμη προοπτική, η οποία μπορεί να ανακύψει μέσω της ΜΔΣ, είναι το P&S. Η προσέγγιση των αμυντικών θεμάτων από καθαρά εθνική σκοπιά, αποτελεί μια από τις κύριες αιτίες χαμηλής ικανότητας ανάπτυξης δυνάμεων από την ΕΕ, καθώς τα κράτη συγκεντρώνουν δυνάμεις, χωρίς να υπάρχει αξιόλογη ροή προς την ΕΕ. Το αποτέλεσμα είναι ο θρυμματισμός (fragmentation), η επικάλυψη (duplication) και η χαμηλή αποτελεσματικότητα κόστους (cost-effectiveness)[39].

Αν λάβουμε υπόψη μας την τρέχουσα οικονομική κατάσταση, όπου οι αμυντικές δαπάνες δεν εξαιρέθηκαν από τις γενικότερες περικοπές, γίνεται αντιληπτό ότι μια ευέλικτη μορφή συνεργασίας θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη[40]. Το P&S αναφέρεται στη συγκέντρωση δυνάμεων σε μια «κοινή δεξαμενή» και στη δυνατότητα χρήσης αυτών από ένα κράτος-μέλος, όταν αυτό απαιτηθεί. Έτσι, ο καθένας μπορεί να συμβάλλει στην κοινή δεξαμενή. Όπως γίνεται αντιληπτό τα οφέλη είναι μεγάλα. Αφενός, μεν, μειώνονται οι αμυντικές δαπάνες, αφετέρου, δε, κάποια κράτη που δεν έχουν, για παράδειγμα, επαρκείς δυνάμεις σε ελικόπτερα, μπορούν να αντλήσουν από την κοινή δεξαμενή, χωρίς να χρειαστεί να τα παράξουν.

Στο Συμβούλιο των Υπουργών Άμυνας του 2010, για πρώτη φορά έγινε λόγος για «περιττή επικάλυψη μεταξύ των κρατών-μελών» στο πλαίσιο της ΕΕ [41]. Επομένως, θα πρέπει τα κράτη να ορίσουν ποιές ικανότητες πρέπει να παραμείνουν στενά εθνικές, καθώς άλλες ανάγκες έχει μια νησιωτική και άλλες μια ηπειρωτική χώρα. Άλλες ανάγκες μια χώρα χωρίς προβλήματα γειτονίας και άλλες μια χώρα με «προβληματικούς» γείτονες.

---

[38] Για περισσότερα βλ. Christian Mölling, "Pooling and Sharing in the EU and NATO", SWP Comments 18, German Institute for International and Security Affairs, Berlin, June 2012.
[39] Sven Biscop, "From ESDP to CSDP: The Search for Added Value through Permanent Structured Cooperation", ό.π., σελ. 9.
[40] Clara Marina O'Donell, ό.π., σελ. 2.
[41] Sven Biscop, "Permanent Structured Cooperation: Building Effective European Armed Forces", ό.π., σελ. 13.

Πέρα από τα όποια προαπαιτούμενα για την επιτυχή εφαρμογή του P&S, αυτό μπορεί να λάβει διάφορες μορφές όπως:

- Κοινά εξοπλιστικά προγράμματα.
- Ομαδοποιημένους πολυεθνικούς σχηματισμούς.
- Κοινά έργα έρευνας και τεχνολογίας (R&T).

Περαιτέρω, πολλά κράτη-μέλη δεν έχουν την ικανότητα να διεξάγουν μόνα τους μεγάλες και με διάρκεια αποστολές. Επομένως, μέσω του P&S ουσιαστικά ενισχύεται η εθνική τους κυριαρχία και αυτό καθιστά απατηλές τις περί του αντιθέτου φοβίες. Σ' αυτό να συνυπολογιστούν και τα οικονομικά οφέλη[42].

Συμπερασματικά, ο μηχανισμός P&S μπορεί να αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο για την επίτευξη των στόχων της ΜΔΣ, είτε μέσω της ενίσχυσης υπαρχουσών μορφών πολυεθνικών σχηματισμών, είτε μέσω νέων πρωτοβουλιών. Είναι φανερό, επομένως, ότι συνδυάζεται η ολοκλήρωση και η ευελιξία με σκοπό οι προοπτικές της ΜΔΣ να καθίστανται ελκυστικές.

Βέβαια, θα πρέπει να προσεχθούν τρείς παράγοντες οι οποίοι μπορεί να αποτελέσουν τροχοπέδη στην επιτυχία του P&S:

- Έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών-μελών, αναφορικά με τη διαθεσιμότητα των δυνάμεων όταν αυτές θα είναι αναγκαίες, πολλώ μάλλον σε έκτακτες περιπτώσεις.
- Μοίρασμα των διαθέσιμων πόρων, χωρίς πολλαπλασιασμό αυτών.
- Έλλειψη εμπιστοσύνης σε μια ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία, η οποία είναι απαραίτητη για την ομοιογένεια των δυνάμεων, καθώς εγείρεται θέμα εθνικής ασφάλειας.

3.3.4. Cost-Effectiveness

Όπως συνάγεται από τα ανωτέρω αναφερόμενα, η συμβολή της ΜΔΣ επεκτείνεται και στον οικονομικό τομέα. Οι οικονομικές ελαφρύνσεις για τους συνεργαζόμενους μπορούν να προέλθουν[43]:

- Από συνεργατικά εξοπλιστικά σχέδια.
- Μέσω του P&S που προαναφέρθηκε.

[42] Sven Biscop, "From ESDP to CSDP: The Search for Added Value through Permanent Structured Cooperation", ό.π., σελ. 11.
[43] Sven Biscop, Jo Coelmont, "Permanent Structured Cooperation in Defence: Building Effective European Armed Forces", ό.π., σελ. 16.

- Μέσω της εξειδίκευσης ρόλων.
- Μέσω της επίλυσης του προβλήματος πλεονασμού, καθώς η ΕΕ δεν χρειάζεται 1,8 έως 2 εκατομμύρια στρατιώτες για να αντιμετωπίσει τα στρατηγικά της μειονεκτήματα.

Με τον τρόπο αυτό θα προκύψει ένα περιθώριο δημοσιονομικών ελιγμών, το οποίο θα επιτρέψει στο κράτος να μην μειώσει τις αμυντικές του δαπάνες, παραμένοντας εντός του αμυντικού προϋπολογισμού και ελαφρύνοντας το βάρος των φορολογούμενων[44].

3.3.5. Σημαντική Στρατιωτική Συμβολή

Τα συμμετέχοντα κράτη-μέλη, στη ΜΔΣ, θα επιδιώξουν την ανάπτυξή τους σε συγκεκριμένους στρατιωτικούς τομείς, οι οποίοι θα τους επιτρέψουν να συμμετέχουν με σημαντικές στρατιωτικές συνεισφορές στις αποστολές Petersberg. Κι αυτή η προοπτική είναι ελκυστική, καθώς το κάθε κράτος-μέλος μπορεί να εμβαθύνει στον τομέα που έχει ήδη αξιόλογες ικανότητες, εγκαταλείποντας ό,τι κρίνεται περιττό. Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται η ίδια η ΈΕ, χωρίς επιπλέον κόστος.

3.3.6. Διαθεσιμότητα Στρατιωτών

Μια πολυαναμενόμενη προοπτική είναι αυτή της διαθεσιμότητας στρατιωτών. Τα battle groups, αποτελούμενα από προσωπικό 1500 ατόμων, έριξαν τον πήχη των αρχικών φιλοδοξιών πολύ χαμηλά. Μέσω του νέου μηχανισμού, όμως, θα υπάρχει διαθέσιμο και με δυνατότητα ανάπτυξης προσωπικό, γεγονός που θα ανταποκρίνεται στις προσδοκίες που αναπτύχθηκαν από την ΕΣΑ και τη ΣτΛ.

3.3.7. Αξιολόγηση

Το γεγονός ότι η ΣτΛ επιφυλάσσει την ευθύνη αξιολόγησης στον EDA, συνεπάγεται ότι για πρώτη φορά η αξιολόγηση θα γίνεται από ένα ουδέτερο σώ-

[44] Sven Biscop, Joe Coelmont, "Permanent Structured Cooperation in Defence of the Obvious", Egmont Paper, No. 11, Brussels, June 2010, σελ. 4.

μα[45]. Επομένως, μέσω της ΜΔΣ επιτυγχάνεται και η ενίσχυση της λειτουργικότητας του EDA και σε τελική ανάλυση της ΚΠΑΑ.

3.3.8. Πληροφόρηση

Ένας από τους λόγους για τους οποίους ο τομέας της ευρωπαϊκής άμυνας δεν έχει προχωρήσει στο βαθμό που έχουν φτάσει άλλοι τομείς, είναι και η έλλειψη πληροφόρησης λόγω δυσπιστίας. Όπως έχει ήδη προαναφερθεί, τα αμυντικά θέματα αγγίζουν τον σκληρό πυρήνα της εθνικής κυριαρχίας και, ως εκ τούτου, αποτελούν ταμπού. Συνήθως οι παρεχόμενες πληροφορίες περιορίζονται σε όσες το κράτος επιθυμεί να δώσει και οι οποίες είναι ήσσονος σημασίας. Είναι απόλυτα κατανοητή αυτή η κρατική συμπεριφορά σ' αυτό το τόσο ευαίσθητο θέμα, αλλά η ολοκλήρωση στον τομέα αυτό περνάει μέσα από την επαρκή πληροφόρηση.

Για τα διάφορα διαδικαστικά θέματα της ΜΔΣ, όπως η γνωστοποίηση επιθυμίας συμμετοχής κ.α., η ΣτΛ εμπλέκει διάφορους ευρωπαϊκούς θεσμούς (Ύπατο Εκπρόσωπο, Συμβούλιο κ.α.). Μέσα από αυτή την τριβή κρατών-μελών και ευρωπαϊκών θεσμών μεγιστοποιείται η πληροφόρηση και, επομένως, αίρεται η αβεβαιότητα και η δυσπιστία, ενώ αποτελεί ένα τεράστιο βήμα προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

3.3.9. ΝΑΤΟ

Υπήρξε ανησυχία για τις σχέσεις με το ΝΑΤΟ, γεγονός που αποδεικνύεται από την ίδια τη διατύπωση του Πρωτοκόλλου 4 για τη ΜΔΣ. Καταβλήθηκε προσπάθεια να αποφευχθεί η ασυνέπεια αναφορικά με τις υποχρεώσεις του ΝΑΤΟ. Στο προοίμιο αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι μια ΕΕ με πιο ουσιαστικό ρόλο στον τομέα της άμυνας, θα συμβάλλει στην ανανέωση και ενδυνάμωση του ΝΑΤΟ, σε συμφωνία με τις ρυθμίσεις Berlin Plus[46]. Κι από την άλλη, όμως, η ανάπτυξη του ΝΑΤΟ ωφελεί την ευρωπαϊκή ικανότητα ανάπτυξης, στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ. Πρόκειται, επομένως, για μια αμφίδρομη σχέση.

Σαφώς και η συνεργασία μεταξύ ΕΕ και ΝΑΤΟ δεν είναι ειδυλλιακή, λόγω πολιτικών εμπλοκών στο ανώτατο επίπεδο. Δεν σημαίνει, όμως, ότι η μεταξύ τους σχέση είναι παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος. «Θα μπορούσε να σηματοδο-

[45] Sven Biscop, Joe Coelmont, "Permanent Structured Cooperation in Defence of the Obvious", Egmont Paper, No. 11, Brussels, June 2010, σελ. 5.
[46] Van Eekelen, Sebastian Kurpas, ό.π., σελ. 11.

τήσει τη σταδιακή ανάπτυξη, η οποία είναι ήδη σε εξέλιξη, ενός ΝΑΤΟ δύο πυλώνων, αποτελούμενο από τους πυλώνες ΗΠΑ και ΕΕ»[47]. Σ' αυτή την περίπτωση είναι προφανές ότι ο βαθμός επιρροής των ΗΠΑ θα αμβλυνθεί, αλλά τα οφέλη από την ύπαρξη ενός ικανού εταίρου, με τη συμβολή του οποίου επέρχεται κατανομή των βαρών, είναι σημαντικότερα, πολλώ μάλλον που αυτό αποτελεί μια μακροχρόνια απαίτηση των ΗΠΑ.

Επομένως, η ΜΔΣ θα μπορούσε να συμβάλλει προς αυτή την κατεύθυνση, καθώς θα μπορεί να θέτει συμπαγείς και επαληθεύσιμους στόχους, προωθώντας τη συνεργασία στο πλαίσιο της ΣτΛ. Επιπλέον, η εμπλοκή των ευρωπαϊκών θεσμών, όπως του EDA, που προβλέπεται από τις διατάξεις για τη ΜΔΣ, έχει τις προοπτικές να δημιουργήσει τον πολλά υποσχόμενο και αναμενόμενο από τις ΗΠΑ ευρωπαϊκό πυλώνα άμυνας.

Τελικά, πρόκειται για μια προοπτική η οποία θα καταστήσει την ΕΕ αυτόνομο και ισχυρό παίκτη στον τομέα της παγκόσμιας άμυνας και ασφάλειας, χωρίς, παράλληλα, να διαρρηχθούν οι σχέσεις με το ΝΑΤΟ και τις ΗΠΑ. Επιπλέον, θα αποφευχθούν οι επικαλύψεις και οι περιττές αμυντικές δαπάνες[48]. Θα μπορούμε, λοιπόν, να μιλάμε για δύο αλληλοσυμπληρούμενους δρώντες με μεγάλη προστιθέμενη αξία, τόσο για τους ίδιους, όσο και για την παγκόσμια ασφάλεια.

3.3.10. Άλλες Προοπτικές

Πέραν των προοπτικών που προαναφέρθηκαν υπάρχουν κι άλλες, παρεπόμενες, οι οποίες αφορούν, κυρίως, στην ανάπτυξη της ΕΕ ως κοινότητος ασφάλειας και στην έμμεση ενδυνάμωση της πολιτικής ενοποίησής της. Συγκεκριμένα[49]:

- Η κοινή εκπαίδευση και η οριοθέτηση των διεθνών αποστολών, στις οποίες θα μπορεί η ΕΕ να επιχειρεί, σαφώς θα προωθήσει την αμυντική ομογενοποίηση.
- Μέσα από τη συνεργασία δίνεται έμφαση σε παράγοντες που προηγουμένως αγνοούνταν, με αποτέλεσμα να σφυρηλατούνται κοινές αξίες, νόρμες και αρχές.
- Ενισχύεται η αίσθηση του «ανήκειν» σε μια ομάδα.

[47] Sven Biscop, "From ESDP to CSDP: The Search for Added Value through Permanent Structured Cooperation", ό.π., σελ. 12.
[48] Francisco Salvador Barroso Cortés, ό.π., σελ. 17.
[49] Francisco Salvador Barroso Cortés, ό.π., σελ. 12-16.

- Κοινή «λογοδοσία» (accountability), η οποία γεννάται από το γεγονός της υπαγωγής σε μια ομάδα.
- Βελτίωση της διαλειτουργικότητας των πολυεθνικών δυνάμεων, ως απότοκο της κατανόησης του τρόπου λειτουργίας των ενόπλων δυνάμεων των εταίρων, μέσα από τη διαδικασία της κοινής εκπαίδευσης.
- Διατήρηση και προώθηση της τεχνολογίας και της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι γεγονός ότι, εάν η ΕΕ είναι έτοιμη να αναλάβει και να μοιραστεί την ευθύνη της παγκόσμιας ασφάλειας και της οικοδόμησης ενός καλύτερου κόσμου, ανταποκρινόμενη στο όραμα της ΕΣΑ, η ενίσχυση της ΚΠΑΑ είναι μονόδρομος.

Σήμερα η ευρωπαϊκή άμυνα και ασφάλεια φαίνεται να έχει καθηλωθεί σε ένα μάλλον αρκετά χαμηλό επίπεδο, όσον αφορά στη σύγκλιση των κρατών-μελών στον αμυντικό τομέα και στη διαφαινόμενη ανάπτυξη κοινής άμυνας, με αποτέλεσμα νέες λύσεις και πρωτοβουλίες να είναι απαραίτητες.

Η έλευση της ΣτΛ έφερε −μεταξύ άλλων− και τον μηχανισμό της ΜΔΣ, του οποίου οι προοπτικές και οι «παγίδες» παρουσιάστηκαν παραπάνω. Δεν αποτελεί πανάκεια για την επίλυση των ευρωπαϊκών αμυντικών προβλημάτων, αλλά είναι μια επιλογή την οποία τα κράτη-μέλη πρέπει να αποφασίσουν αν θα επιχειρήσουν να θέσουν σε εφαρμογή ή αν θα την αφήσουν σε αδράνεια. Όπως και να' χει αποτελεί παράθυρο ευκαιρίας το οποίο, ενδεχομένως, να ενισχύσει την ΚΠΑΑ και να αποτελέσει το εφαλτήριο για την επίτευξη της «αμυντικής ευρωζώνης» την οποία πολλοί οραματίζονται.

Η ανάληψη σχετικής πρωτοβουλίας από μια ομάδα «ισχυρών προθύμων» και η επιτυχής εκμετάλλευση και εφαρμογή των δυνατοτήτων του μηχανισμού, με παράλληλη αντιμετώπιση των όποιων δυστοκιών, πιθανόν να οδηγήσει σε ένα ντόμινο συμμετοχής και άλλων κρατών, καθώς η επιθυμία του να «είσαι μέσα» ασκεί ισχυρή έλξη. Κι αυτό διότι καθιστά τα συμμετέχοντα κράτη-μέλη ε-ποικοδομητικούς εταίρους, οι οποίοι ενισχύουν την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση σ' αυτόν τον ευαίσθητο τομέα και, επομένως, έχουν το δικό τους μερίδιο επιτυχίας. Μετά την είσοδο στον μηχανισμό, η ανάγκη αποφυγής της αποβολής από αυτόν, λόγω μη πλήρωσης των απαιτούμενων κριτηρίων, θα ωθήσει τους συμμετέχοντες να εντείνουν τις προσπάθειες για βελτίωση των αμυντικών τους δυνατοτήτων.

Η ΜΔΣ δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά το μέσο για την δημιουργία δυνάμεων με μεγαλύτερη ικανότητα ανάπτυξης και με απώτερο σκοπό την παγκόσμια ειρήνη και ασφάλεια. Επομένως, ακόμα κι αν οι ικανότητες είναι επαρκείς, η πολιτική θέληση είναι το κλειδί για μια ενιαία ευρωπαϊκή δράση. Ιδιαίτερα στην παρούσα οικονομική συγκυρία τα οφέλη του μηχανισμού πολλαπλασιάζονται και η προώθησή του αποτελεί κρίσιμο όρο.

Τελικά, το μέλλον της ΜΔΣ θα εξαρτηθεί από το σθένος των αρχικών υποστηρικτών του μηχανισμού να προωθήσουν την υλοποίησή του. Στο πλαίσιο του παγκοσμιοποιημένου περιβάλλοντος, όπου οι προκλήσεις ασφάλειας αυξάνο-

νται και λαμβάνουν τη μορφή των ασύμμετρων απειλών, μια πιο αποτελεσματική κινητοποίηση των κατακερματισμένων αμυντικών ικανοτήτων της ΕΕ θα ήταν συνθήκη «εκ των ων ουκ άνευ» για έναν πιο αξιόπιστο ρόλο αυτής σε έναν όλο και πιο απρόβλεπτο κόσμο.

Στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ιουνίου του 2015 διατυπώθηκε η ανάγκη για μια γεωγραφικά ολοκληρωμένη και ισορροπημένη προσέγγιση του μεταναστευτικού προβλήματος με γνώμονα την ευθύνη και την αλληλεγγύη. Επιπλέον, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι απαιτούνται ευρύτερες προσπάθειες για την καλύτερη αναχαίτιση των αυξανόμενων μεταναστευτικών ροών με ενίσχυση της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ. Στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας αναγνωρίζεται ότι το περιβάλλον ασφάλειας της ΕΕ έχει μεταβληθεί δραματικά και τονίζεται πως απαιτείται η ανάληψη δράσης σε διάφορους τομείς. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι θα συνεχιστούν οι εργασίες για μια πιο αποτελεσματική ΚΠΑΑ, για την περαιτέρω ανάπτυξη των στρατιωτικών και μη στρατιωτικών δυνατοτήτων της ΕΕ, αλλά και για την ενίσχυση της αμυντικής της βιομηχανίας.

Ως εκ τούτου, έχει ανατεθεί στην Ύπατη Εκπρόσωπο η προετοιμασία μιας συνολικής στρατηγικής για την ΕΕ σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, η οποία θα πρέπει να υποβληθεί στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έως τον Ιούνιο του 2016. Η προετοιμασία αυτή αποτελεί μια πρώτης τάξεως ευκαιρία για την προώθηση της ΜΔΣ, πολλώ μάλλον που από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2015 η κατάσταση έχει επιδεινωθεί δραματικά με την ΕΕ να είναι βαθιά διαιρεμένη. Σίγουρα η προώθηση αυτού του μηχανισμού, όποτε κι αν επιδιωχθεί, θα έρθει αντιμέτωπη με την πρόκληση της εξισορρόπησης μεταξύ αποτελεσματικότητας και αλληλεγγύης, η οποία θα είναι διαιρετική, αλλά αξίζει να διεξαχθεί παρ' όλα αυτά, καθώς η «αμυντική ευρωζώνη» καθίσταται πιο αναγκαία από ποτέ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. Ξενόγλωσση

Sven Biscop, "As the EU said at the NATO Summit", Egmont Paper, No. 33, Brussels, February 2012.

Sven Biscop, "E Pluribus Unum? Military Integration in the European Union", Egmont Paper, No. 7, Brussels, June 2005.

Sven Biscop, "From ESDP to CSDP: The Search for Added Value through Permanent Structured Cooperation", Conference Paper, Edinburgh, 1-3 September 2008.

Sven Biscop, "Permanent Structured Cooperation: Building Effective European Armed Forces", Conference Paper, Boston, 3-5 March 2011.

Sven Biscop, "Permanent Structured Cooperation and the Future of ESDP", Egmont Paper, No. 20, Brussels, April 2008.

Sven Biscop, *The European Security Strategy: A Global Agenda for Positive Power*, Ashgate, England, 2005.

Sven Biscop, Franco Algieri, "The Lisbon Treaty and ESDP: Transformation and Integration", Egmont Paper, No. 24, Brussels, June 2008.

Sven Biscop, Jan Joel Andersson, *The EU and the European Security Strategy*, Routledge, NY, 2007.

Sven Biscop, Jo Coelmont, "Permanent Structured Cooperation in Defence: Building Effective European Armed Forces", Bruges Political Research Papers, No. 15, Brussels, September 2010.

Sven Biscop, Joe Coelmont, "Permanent Structured Cooperation in Defence of the Obvious", Egmont Paper, No. 11, Brussels, June 2010

Sven Biscop, Joe Coelmont, "Permanent Structured Cooperation for Effective European Armed Forces", Egmont Paper, No. 9, Brussels, March 2010.

Sven Biscop, Thomas Renard, *The European Union and Emerging Powers in the 21st Century: How Europe Can Shape a New Global Order*, Ashgate, England, 2012.

Sven Biscop et al., *Handbook on CSDP: The Common Security and Defence Policy of the European Union*, Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, Austria, 2010.

Walter Carlsnaes et al., *Contemporary European Foreign Policy*, Sage Publishers, London, 2005.

Joe Coelmont, Maurice de Langlois, "Recalibrating CSDP-NATO Relations: The Real Pivot", Egmont Paper, No. 47, Brussels, June 2013.

Francisco Salvador Barroso Cortés, "The Permanent Structured Cooperation (PSC) mechanism as a cornerstone of the «European Security Community»", Conference paper for the 8th Pan-European Conference on International Relations, Poland, 18 – 21 September 2013.

Van Eekelen, Sebastian Kurpas, "The Evolution of Flexible Integration in European Defence Policy: Is Permanent Structured Cooperation a Leap Forward for the Common Security and Defence Policy?", CEPS Working Document, No. 296, 2008.

Olivier De France, Nick Witney, "Europe's Strategic Cacophony", European Council on Foreign Relations, Policy Brief, April 2013.

Anand Menon, "Empowering Paradise? The ESDP at Ten", International Affairs 85: 2, 2009.

Antonio Missiroli et al., *EU Security and Defence Policy: The First Five Years (1999-2004)*, εκδ. Institute for Security Studies, Paris, 2004.

Christian Mölling, "Pooling and Sharing in the EU and NATO", SWP Comments 18, German Institute for International and Security Affairs, Berlin, June 2012.

Clara Marina O'Donell, "Britain and France Should not Give Up on EU Defence cooperation", Centre for European Reform, Policy Brief, UK, October 2011.

Β. Ελληνόγλωσση

Παναγιώτης Κανελλόπουλος, *Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Συνθήκη της Λισσαβώνας*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2010.

Joseph Nye, *Ήπια Ισχύς: Το μέσο επιτυχίας στην παγκόσμια πολιτική*, μτφρ. Ερρίκος Μπαρτζινόπουλος, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

Ιωάννης Παρίσης, *Η Ευρώπη της Άμυνας*, εκδ. Έκφραση Πολιτισμού, Αθήνα, 2010.

Ιωάννης Παρίσης, *Η Ευρωπαϊκή Αμυντική Ταυτότητα στην Αυγή του 21ου Αιώνα*, εκδ. Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων, Αθήνα, 2000.

Γ. Διαδίκτυο

Lucia Kubosova, "France to Push for Intervention Force Created by EU Big-Six" στο EU Observer, 15 Φεβρουαρίου 2008 (http://goo.gl/VkIGhM).

Pierre Lellouche, "8 Propositions pour Donner a l'Union une Defense Commune", στο Le Figaro, 31 Ιανουαρίου 2008 (http://goo.gl/puYNYr).